

**Борис Михайлович
БУЛГАКОВ,
декан
1961–1964 рр.**

Борис Михайлович Булгаков, завідувач відділом твердотільної електроніки ІРЕ НАН України, доктор фізико-математичних наук, професор кафедри ФОЕТ ХНУРЕ, сподади.

Народився я 9 травня 1927 року в м. Харкові. Мій батько робочий. Маючи освіту 3 класи сільської школи і працюючи на заводі ХПЗ (тепер завод ім. Малишева), батько відвідував літературний кружок для робочих. Не дивлячись на своє чисто російське походження він став українським письменником. Його літературний псевдонім був «Міхайло Травневий». За його сценарієм Довженко поставив фільм «Секрет рапіда», опублікував він також декілька невеликих книг з новелами на виробничі теми.

Дружив з багатьма відомими у той час українськими письменниками, але понад усе дружив з Миколою Хвильовим. Думаю, що саме Хвильовий допомагав батьку в його

творчості. Але почалися репресії проти письменників. Так вийшло, що Хвильовий застрелився на очах у мого батька. Це так потрясло батька, що він назавжди кинув писання і знову став робочим.

До війни я закінчив 6 класів. Потім почалася окупація Харкова фашистами. Кожен ранок в підворіттях лежали трупи померлих з голоду або застрелених німцями під час комендантської години. Ми ненавиділи фашистів і їх посіпак! Але що можна було зробити? По сусідству жив приятель, який до війни ходив в радіокружок Палацу піонерів. З'явилася у нас мрія — зробити радіоприймач і дізнатися, як справи на фронті? Я дістав довоєнні журнали «Радіо», крім того були журнали ще за двадцять роки. Став їх вивчати, було дуже цікаво, і, крім того, коли я заглиблювався в ці журнали, то не так сильно хотілося їсти. Ми з приятелем ходили по кинутих квартирах, знайшли деякі радіодеталі, зробили детекторний радіоприймач, але хорошу антену повісити не могли, це було смертельно небезпечно. А без антени практично нічого не можна було прийняти.

Ось наступив 1943 рік, німців прогнали. І я поступив вчитися в будівельний технікум, що відкрився в місті. Одночасно мені вдалося влаштуватися лаборантом на половину ставки в Харківський держуніверситет на кафедру технічної фізики. Другу половину ставки займав мій приятель. Ця кафедра, не дивлячись на своє така назва, була по суті кафедрою радіофізики, в подальшому вона стала тим самим осередком, з якого потім виріс Радіофізичний факультет. Моя ж доля склалася так. Не закінчивши технікуму, склав екстерном іспити за 10 класів і поступив в 1945 році на фізико-математичний

факультет університету. У 1950 я його закінчив і був направлений до Донбасу. Потім працював майже рік викладачем в Харківському політехнічному інституті. І, нарешті, до моєї великої радості в березні 1952 року мене запросили працювати на новостворюваний радіофізичний факультет. Тут я зустрів багато гідних людей, про яких я завжди зберігатиму найдобрішу пам'ять.

Незабаром мене і Георгія Федоровича Гетманова направили на річні курси підвищення кваліфікації в Московський університет. Але рано чи пізно все кінчається, закінчилося і моє дуже корисне для мене перебування в Москві. Коли я повернувся до Харкова, то на факультеті багато що змінилося: з'явилися кафедри і навіть з'явилися студенти, яких перевели з інших вузів прямо на другий курс. Серед них були в основному дівчатка з педагогічних інститутів. Це був так званий прискорений набір. З'явилися і нові викладачі. Зараз згадую, що мені більше всього доводилося ремонтувати лабораторні макети, оскільки всі макети і всі прилади аж до осцилографів були саморобними і не витримували поводження з ними студенток. Варто було тільки відвернутися і вже пахло гаром; студенти підключили вихідні клеми приладу до мережі 220В і спалили вихідний трансформатор. Вони так і не зрозуміли, що таке коротке замикання? Перший час кафедр не було, робота йшла в лабораторії кафедри технічної фізики. Потім я потрапив на кафедру, якою завідував Микола Семенович Зінченко. Микола Семенович, що працював вдень в ІРЕ, вечорами проводив з нами засідання кафедри, які тривали не менші чотири години і були жахливо утомливі.

В цей час Віктор Петрович Шестопалов запропонував мені наукову тему, я дуже, дуже йому вдячний. Він допоміг мені усвідомити, що я не гірший за інших. Так само він допоміг мені перейти до нього на кафедру і захистити в червні 1960 р. кандидатську дисертацію з «Розповсюдження електромагнітних хвиль в спіральному хвилеводі, поміщеному в шаруваті магнітодіелектричеськіє і гиротропніє середовища». /Довідка: в ХГУ Б. М. Булгаков працював асистентом, старшим викладачем, доцентом/.

Потім я став неофіційним заступником декана. Мені доводилося майже щорічно виїжджати із студентами на сільгоспработи. А коли наш декан Олексій Іванович Терещенко став проректором, я став деканом.

Мабуть, в моєму характері є щось, що не дає мені жити спокійно. Виникла ідея на основі нашого факультету і радіотехнічних факультетів політехнічного і авіаційного інститутів створити в Харкові новий інститут радіоелектроніки. Представлялося можливим об'єднати в одному вузі теоретиків і дослідників, здатних створити техніку на нових фізичних принципах, і розробників конкретної радіоелектронної апаратури. Як заступник я неодноразово їздив до Москви, стукався в різні двері і навіть був на прийомі у заступника міністра оборони СРСР. Врешті-решт, в Харкові створили інститут, який зараз називається Харківський національний університет радіоелектроніки.

Був деканом майже 10 років спочатку факультету електроніки, потім радіофізичного факультету і потім знову факультету електроніки. Створив кафедру «Фізичних основ електроніки» і багато років завідував нею. Туди я привер-

нув багато випускників університету. Читав лекції студентам по курсу «Фізичні основи електроніки», який включав ряд розділів: «Електронна оптика», «Техніка високого вакууму» та інші. Наукові дослідження велися в області створення електронних підсилювачів — ламп хвилі, що біжить, параметричних підсилювачів, імпульсних лазерів із затвором фототропа.

1974 рік був не кращим в моєму житті. Міністром вищого утворення України став один з соратників Брежнева, який почав упроваджувати у вузах систему опитів і поточних оцінок, дуже схожу на систему середньої школи. А ще трохи раніше комісія Міністерства вищої освіти СРСР у складі трьох професорів знайшла необхідним закрити спеціальність «Радіофізика і електроніка», мотивуючи це тим, що інститут не повинен готувати елітних фахівців — такі кадри на виробництві не затримаються. Все це суперечило моїм уявленням, і я не витримав і погодився на пропозицію перейти в Інститут радіофізики і електроніки Академії наук України. З цих пір я там працюю. Галузева лабораторія, якою я керував, заробляла гроші по госпдоговорах — це важко. Непросто складалися взаємини з ученими інституту, для них я був чужаком. Але поступово з'явилися у нас і держбюджетні гроші, і налагодилися відносини з людьми. По замовленнях ми розробляли радіоапаратуру для біофізичних досліджень. По бюджету першим нашим завданням було дослідження електронного генератора з резонансною системою у вигляді відкритого резонатора. Виникла думка, а що коли відкритий резонатор порушувати не електронним пучком, а напівпровідниковими елементами. Такого роду дослідження раніше не проводилися. Нам вдалося створити ряд квазіоптичних напівпровідникових приладів. З

цієї тематики в 1989 році я захистив докторську дисертацію. У 1990 році отримав звання професора. /Д.: під керівництвом Б. М. Булгакова підготовлене 7 кандидатів наук; він має більше 140 наукових публікацій, включаючи 22 авторських свідоцтва на винаходи./

До цього можна додати, що з 1964 року по теперішній час я є головою Харківського обласного правління Науково-технічного суспільства радіоелектроніки і зв'язку ім. А. С. Попова.

У різних містах тепер уже колишнього СРСР живуть і працюють колишні мої студенти, я багато з них пам'ятаю і сподіваюся, вони мене теж не забули, це доставляє мені величезне задоволення. /Д.: викладацький стаж Б. М. Булгакова 46 років./